

УДК 338.246

Н. Г. Шепель,

*к. е. н., доцент кафедри менеджменту, маркетингу та економіки,
Дніпродзержинський державний технічний університет*

А. Ю. Бервозкіна,

*асистент кафедри менеджменту, маркетингу та економіки,
Дніпродзержинський державний технічний університет*

МОБІЛІЗАЦІЯ ПОТЕНЦІАЛУ ПІДПРИЄМСТВА ДЛЯ РЕАЛІЗАЦІЇ СТРАТЕГІЇ

Проаналізовано еволюцію трактування науковцями терміна "потенціал". Визначено роль та пріоритетність мобілізації структурних елементів потенціалу підприємства для реалізації стратегії.

The evolution of interpretation of term "potential" scientists is analysed. A role and priority of mobilization structural elements of potential enterprise are certain for realization of strategy.

Ключові слова: потенціал, стратегія, трудовий потенціал, виробничий потенціал, економічний потенціал, інноваційний потенціал, мобілізація.

Keywords: potential, strategy, labour potential, productive potential, economic potential, innovative potential, mobilization.

ВСТУП

У сучасних умовах господарювання вітчизняні підприємства функціонують у складних умовах динамічного стратегічного середовища, підвищення нестабільності та невизначеності зовнішніх умов й ускладнення внутрішніх бізнес-процесів. Задля ефективної діяльності у майбутньому виникає необхідність пошуку шляхів отримання довгострокових конкурентних переваг на ринку. Досягти конкурентних переваг набагато простіше, якщо підприємство має унікальні ресурси або мобілізує свій потенціал. Отже, формування і мобілізація потенціалу підприємства дозволить йому сформувати основні напрями розвитку своїх конкурентних переваг.

Проблеми визначення економічної суті та ефективного використання потенціалу підприємства досліджували такі вітчизняні та зарубіжні вчені, як І.А.Бланк, В.І.Осипов, О.Г.Мендрюк, Е.Брукінг, П.Друкер, М.Д.Кондратьєв, М.Портер, Й.Шумпетер Є.І.Бойко, А.С.Гальчинський, О.Є.Кузьмін, О.О.Лапко, Н.І.Чухрай [1—6]. Однак здебільшого вони розглядалися відносно окремих складових потенціалу, питання ж щодо підвищення ефективності формування сукупного потенціалу шляхом мобілізації його структурних елементів потребує подальших досліджень і залишаються актуальними.

ПОСТАНОВКА ЗАВДАННЯ

Мета статті — обґрунтування місця та ролі складових сукупного потенціалу підприємства в системі його управління для реалізації стратегічних напрямів розвитку.

РЕЗУЛЬТАТИ

Термін "потенціал" у своєму етимологічному значенні походить від латинського слова "potentia" й означає "приховані можливості", які в господарській практиці завдяки праці можуть стати реальністю [4, с. 5].

Еволюцію трактування науковцями терміна "потенціал" в економіці з посиланням на авторів та час дослідження показано у табл. 1 [4, с. 6—7].

Для вирішення поставленої проблеми найбільш лаконічним є визначення Архангельського В.М.: "потенціал — засоби, запаси, джерела, які є в наявності і можуть бути мобілізовані для досягнення певної мети або розв'язання певної задачі".

Сучасні ринкові умови господарювання визначають потенціал підприємства як складний динамічний процес, який орієнтується не лише на внутрішні чинники, а й переважною мірою на зовнішнє середовище, яке зумовлює постійний розвиток його структурних елементів та безперервне їх ефективне використання.

Для з'ясування важелів впливу мобілізації потенціалу на розробку і виконання стратегії є доцільним розглянути основні складові структурних елементів потенціалу. В економічній літературі немає однозначної думки щодо складу потенціалу підприємства. Виокремлюють економічний потенціал, виробничий потенціал, трудовий, інформаційний, фінансовий, інвестиційний, інноваційний, управлінський.

Стратегічне значення сукупного економічного потенціалу корпоративної структури визначається стратегічними функціями, що сприяє, по-перше, можливості розробляти оптимальну стратегію (джерело формування); по-друге, дає принципову можливість впливати на зовнішнє середовище корпоративної структури (характер використання); по-третє, виявляється в специфічному стратегічному формуванні мети зазначеної системи (напрямів дій) [1].

Виробничий потенціал у науковій літературі характеризують як сукупність вартісних і натурально-речових характеристик виробничої бази підприємства, яка забезпечує можливість виробляти продукцію визначеної номенклатури, технічного рівня і якості в необхідному обсязі. Вартісні й натурально-речові характеристики виробничої бази представлені предметами і засобами праці, безпосередньо працею [3, с.32]. Виходячи з цього, можна зробити висновок, що реалізація стратегії потребує створення раціональної структури виробничих потужностей з метою оптимізації фінансового результату.

Інформаційний потенціал характеризує можливість інформаційної бази системи гарантувати забезпечення потреб у достовірній інформації для прийняття управлінських рішень, опанування працівниками сучасних методів обробки даних, прогресивних інформаційних технологій. При цьому інформація відіграє не допоміжну, а об'єднувальну функцію щодо інших елементів економічного потенціалу [2, с. 140].

Інвестиційний потенціал показує можливість щодо формування та відновлення основних фондів з метою забезпечення необхідного рівня конкурентоспроможності продукції та послуг.

Управлінський потенціал відображає можливості сформованої організаційної структури управління забезпечувати високий рівень ефективності функціонування підприємства в умовах нестабільності зовнішнього середовища. Водночас і підприємницькі здібності, що є спонукальним мотивом створення та функціонування підприємства, беруть участь у формуванні ресурсного потенціалу.

Інноваційний потенціал генерує в собі науково-технологічні, фінансово-економічні, виробничі, соціальні та культурно-освітні можливості підприємства, які необхідні для забезпечення інно-

Таблиця 1. Еволюція трактування науковою думкою терміна "потенціал"

Автор	Рік	Визначення
Воблій К. Г.	1924	Потенціал виробничих сил — потенційна можливість країни виробляти матеріальні блага для задоволення потреб населення
Вейц В.	1927	Потенційні виробничі сили — не тільки матеріальні елементи, а також ті чи інші матеріальні умови, за яких здійснюється виробничий процес
Струмилін С. Г.	1954	Економічний потенціал — сукупна виробнича сила праці всіх працездатних членів суспільства
Нємчинов В. С.	1967	Потенціал розширеного виробництва — ресурсні можливості національної економіки для здійснення економічного зростання
Анчишкін О. І.	1973	Виробничий потенціал — сукупність ресурсів, які в процесі виробництва набирають форми факторів виробництва
Абалкін Л. І.	1981	Потенціал — це узагальнена збірна характеристика ресурсів, прив'язана до місця й часу
Архангельський В. М.	1983	Потенціал — засоби, запаси, джерела, які є в наявності і можуть бути мобілізовані для досягнення певної мети або розв'язання певної задачі
Рєпіна І. М.	1998	Підприємницький потенціал — сукупність ресурсів (трудова, матеріальних, технічних, фінансових, інноваційних і т.п.), навичок і можливостей керівників, спеціалістів та інших категорій персоналу щодо виробництва товарів, здійснення послуг (робіт), отримання максимального доходу (прибутку) і забезпечення сталого функціонування та розвитку підприємства
Олексюк О. І.	2001	Потенціал підприємства — максимально можлива сукупність активних і пасивних, явних і прихованих альтернатив (можливостей) якісного розвитку соціально-економічної системи підприємства у певному середовищі господарювання (ситуаційно-ринкова складова) з урахуванням ресурсних, структурно-функціональних, часових, соціокультурних та інших обмежень

ваційного розвитку. Він являє собою сукупність елементів, які необхідні для вирішення певних виробничих проблем, і готовність суб'єкта господарювання до їх вирішення. Інноваційний потенціал — це певні можливості, якими володіють інноваційні ресурси на певний період часу і можуть бути використані для розв'язання певного завдання або досягнення певної мети. [5, с.6]. Слід зазначити, що інноваційний потенціал містить невикористані, приховані можливості накопичених ресурсів, що можуть бути задіяні для досягнення цілей економічних суб'єктів.

Трудовий потенціал — це можливості використання трудових ресурсів фірми на перспективу. Сюди входять можливості та вміння працівників, які на сьогоднішній день можуть не використовуватися на фірмі, але в перспективі можуть бути залучені для справи.

Також слід зазначити, що сукупний економічний потенціал може виникнути в економічному просторі тільки тоді, коли з'являється в ньому відповідний інтелектуальний капітал [1], який являє собою систему таких компонентів: нематеріальні активи, маркетингові ресурси, управлінсько-інфраструктурні ресурси, трудові ресурси.

Склад і зміст потенціалу, механізми його формування суттєво відрізняються залежно від галузі, сфери діяльності суб'єкта господарської діяльності. Однак основним стратегічним ресурсом будь-якого підприємства є його персонал, що володіє певними компетенціями. Тому при виконанні стратегії, у першу чергу, необхідно мобілізувати трудовий потенціал. Люди являють собою дуже гнучкий "матеріал" для виконання стратегії підприємства. Головною метою для здійснення цього кроку є розвиток відданості та прихильності у працівників тій справі, яку веде підприємство, та прагнення працівників досягти максимальних результатів на своєму робочому місці.

На другому етапі для виконання стратегії, на нашу думку, потрібно мобілізувати фінансовий потенціал. Це зумовлено тим, що у будь-який момент часу підприємство повинно мати кошти на відрахування витрат господарської діяльності. Здійснення цього етапу можливе за умов раціонального та грамотного складання бюджету підприємства. Бюджет — стратегічний план, напрям діяльності підприємства на стратегічний період.

Третім кроком виконання стратегії є мобілізація виробничого потенціалу. Підприємству для підтримання конкурентоспроможності необхідно постійно оновлювати свої виробничі потужності та збільшувати якість і обсяги продукції, що випускаються.

Четвертим кроком виконання стратегії є мобілізація інноваційного потенціалу, тобто чітке визначення невикористаних можливостей інноваційної діяльності, її аналіз та розширення варіантів її використання у господарській діяльності підприємства.

Отже, при обґрунтуванні мобілізації потенціалу підприємства першим елементом виступає трудовий потенціал, який можна охарактеризувати як відданість, відповідальність та сприйняття стратегії підприємства як своєї власної стратегії. Також це дає можливість застосовувати у виробництві нові виробничі потужності за рахунок висококваліфікованого персоналу та відповідати високим критеріям конкурентоспро-

можності товару і фірми в цілому.

Досвід свідчить, що стадію виконання стратегії у системі стратегічного управління часто недооцінюють, вважаючи, що вибір стратегічної орієнтації забезпечить бажаний результат. Однак саме ця стадія є критичною, тому що погане здійснення досконалої стратегії створює для організації труднощі і, навпаки, вміла реалізація дає змогу усунути помилки, яких припустилися під час формування стратегії.

ВИСНОВКИ

Таким чином, можна зробити висновок, що виконання стратегії неможливо без комплексної мобілізації усіх складових структурних елементів потенціалу підприємства. Важливим напрямом підвищення ефективності діяльності підприємства у майбутньому є раціоналізація структури сукупного потенціалу і підвищення будь-якого його структурного елементу.

Література:

1. Головова Л.С. Стратегія управління розвитком сукупного економічного потенціалу корпоративних структур / Л.С. Головова // Ефективна економіка. — 2009: <http://www.economy.nayka.com.ua>
2. Мягих І.М. Аналіз і оцінка використання ресурсного потенціалу в системі споживчої кооперації / І.М. Мягих // Актуальні проблеми економіки. — 2009. — № 1(91). — С. 136—142.
3. Осипов П.В. Интегральный производственный потенциал пищевой промышленности / П.В. Осипов. — Одесса: Институт проблем рынка и экономико-экологических исследований НАН Украины, 2004. — 289 с.
4. Федонін О.С. Потенціал підприємства: формування та оцінка: навч. посібник / О.С. Федонін, І.М. Рєпіна, О.І. Олексюк. — К.: КНЕУ, 2004. — 316 с.
5. Чухрай Н.І. Моніторинг інноваційного потенціалу підприємств: Методичні рекомендації // За науковою редакцією Є.В. Крикавського, С.О. Маяковського. — Львів: Львівське і обласне управління статистики Державного комітету статистики України, Інститут регіональних досліджень НАН України, 2003. — 48 с.
6. Шелепницький П.І. Природа виробничого потенціалу та його компоненти / П.І. Шелепницький // Соціально-економічні дослідження в перехідний період. Вип. ХІХ. — Львів, 2000. — С. 119—126.